

www.raakvlak.be

DAMME (MOERKERKE) VERKAVELING HALVE MAAN

FREDERIK ROELENS

STEFAN DECRAEMER

Opdrachtgever:

Vivendo-Betaalbaar wonen
Magdalenastraat 20, 8200 Brugge (St-Andries)

Titel:

Verkaveling Halve Maan, Moerkerke. Resultaten archeologisch vooronderzoek.

Vergunningsnummer:

2013-273 en 2013-273(2)

Locatie:

Belle Maertensstraat-Maurice Van Dammestraat, 8340 Moerkerke (Damme)

Periode:

23 augustus 2013

Versie:

Eindrapport

Auteurs:

Frederik Roelens en Stefan Decraemer

Technische ondersteuning:

Nico Inslegers

Metaaldetectie:

Roland Decock

Raakvlak:

Komvest 45
8000 Brugge
T +32 [0]50 44 50 44
F +32 [0]50 61 63 67
E info@raakvlak.be
[www raakvlak.be](http://www.raakvlak.be)

© Raakvlak, september 2013

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Raakvlak.

1.	Inleiding.....	3
2.	Bodemkundige situering.....	4
3.	Historische situering en archeologische voorkennis van de streek.....	5
4.	Veldwerk	8
4.1.	Methodologie	8
4.2.	Resultaten	9
5.	Metaaldetectie	12
6.	Besluit	12
7.	Bibliografie	12
8.	Bijlagen.....	12
8.1.	Bijlage: grondplan proefsleuvenonderzoek	12

1. Inleiding

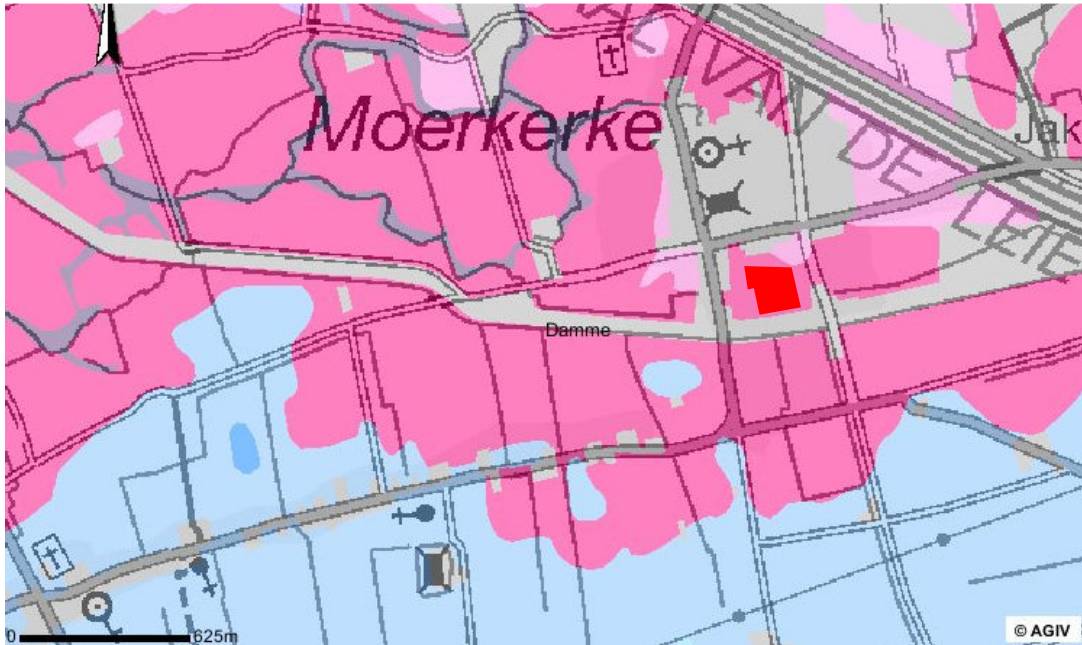
Naar aanleiding van de verkaveling van een terrein gelegen naast de Belle Maertensstraat te Moerkerke (Damme), wordt door Raakvlak een archeologisch proefonderzoek uitgevoerd in augustus 2013. De bouw van dit project, met de VMSW als bouwheer, betekent een aanzienlijke verstoring van het potentieel archeologisch bodemarchief.

Fig. 1: lokalisering van het projectgebied op de kadasterkaart (blauwe polygoon)

Het archeologisch proefonderzoek heeft tot doel het inventariseren en waarderen van het potentieel archeologisch erfgoed, dat door de geplande werken wordt verstoord. De resultaten worden geëvalueerd om de voordien ongekennde, archeologische waarde van het bodemarchief in kaart te brengen en indien nodig een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving aan te bevelen.

2. Bodemkundige situering

Fig. 2: Het onderzoeksterrein weergegeven op de bodemkaart. (©Agiv, 1/20 000).

Moerkerke ligt in het overgangsgebied tussen de polders en de zandstreek. Het poldergebied ten noorden van de gemeente is ontstaan door de aanleg van de Branddijk-Damweg in de 12de eeuw. De zuidelijke helft van de gemeente behoort tot de zandstreek.

Het projectgebied is gelegen in de polders en wordt op de bodemkaart gekarteerd als overdekte pleistocene gronden (Nieuwlandpolders). Het terrein is momenteel in gebruik als gras- en weiland.

3. Historische situering en archeologische voorkennis van de streek

Het plangebied ligt circa 250 m ten zuiden van de Romeinse weg tussen Oudenburg en Aardenburg. Dit tracé loopt via de Middelburgsesteenweg en de Hoornstraat. Op een kleine noodopgraving in de buurt (Sint-Rita, Hoornstraat) werden een beperkt aantal grachten uit de Romeinse periode aangetroffen. (Hollevoet, 1987, 36)

Verder is de verkaveling gelegen tussen de Lieve en de middeleeuwse dorpskern van Moerkerke, met name het kasteel en de kerk. Het kanaal de Lieve werd in 1251 aangelegd en zorgde voor een verbinding tussen Gent en Damme. Op de kaart van Ferraris (fig.5) is er duidelijk een kleine woonkern op de kruising tussen de Moerkerkebrugstraat vernoemd naar de brug over de Lieve, die de enige toegang was via het zuiden naar het dorp. Deze verkeersader was dus waarschijnlijk vanaf de aanleg van de Lieve een belangrijke aantrekkingspool voor bewoning en activiteit.

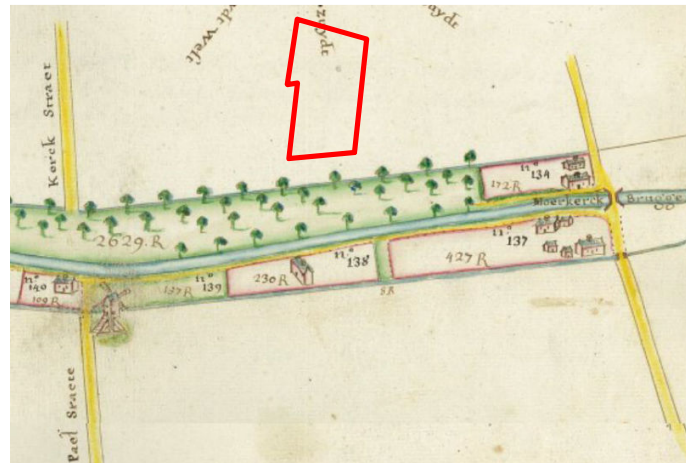
Aan zuidzijde grenst het plangebied zeer dicht aan de oever van de Lieve. Mogelijk kunnen er resten van een oude aanlegsteiger of beschoeiing van het kanaal worden teruggevonden.

Aanvullend werd historisch kaartmateriaal geraadpleegd. Zowel op de Heraldische kaart van het Brugse Vrije van Pourbus (16^e eeuw), de Lieve atlas (17^e eeuw), de Kabinetskaart (18^e eeuw) en de Atlas der Buurtwegen (19^e eeuw) zijn op het projectgebied enkel velden met perceelsgrachten afgebeeld. De verwachtingswaarde voor archeologische sporen uit de post-middeleeuwse periode is eerder laag.

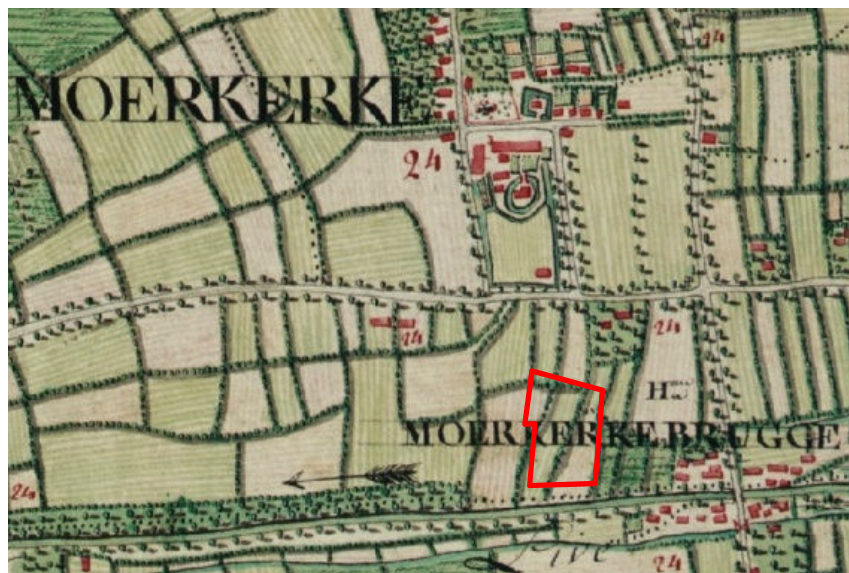

Fig.3: Het projectgebied op de kaart van Pourbus (1561-1571)

Fig.4: Het projectgebied op de Lieve atlas (17^e eeuw)(Stadsarchief Gent 98-11)

Fig. 5: het projectgebied op de Kabinetskaart (©Kbr, kaartblad 24, Damme)

Fig.6: Het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen, 1841 (Giswest.be)

In het projectgebied werd nog niet eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd. De Centrale Archeologische Inventaris vermeldt slechts enkele sites in de omgeving van Moerkerke:

- Het 'kasteel van Moerkerke'. De eerste kern van de site is een versterkte woonst of donjon van de Heren van Moerkerke, ca. 1100 gebouwd op een 'mote' of hoogte. In de jaren 1970 werden enkele muren en gewelven kortstondig onderzocht. (Id:71981). Momenteel is dit een feestzaal met parkdomein.
- 'Weststraat II' is een site met walgracht (ook zichtbaar op de kaart van Pourbus, fig.3) (Id:71982)
- Een vermoedelijke bronstijdgrafcirkel werd herkend op luchtfoto's, Universiteit Gent (Id:154512)

Ten slotte werd recentelijk, bij de advisering van een stedenbouwkundige aanvraag met als adres Kasteelstraat/St-Dionisiusstraat, voorafgaand booronderzoek uitgevoerd door Raakvlak¹. Op de te verkavelen locatie, 65 m ten oosten van de kerk, zou volgens de Kabinetskaart een laatmiddeleeuwse site met walgracht gestaan hebben. De boringen werden echter op een diepte van 2-3 meter gestaakt. De bodem bleek sterk verstoord en ondoordringbaar. Deze puinpakketten zouden terug leiden naar de Slag bij het Molentje (1944)(zie infra) (mondellinges communicatie buurtbewoners).

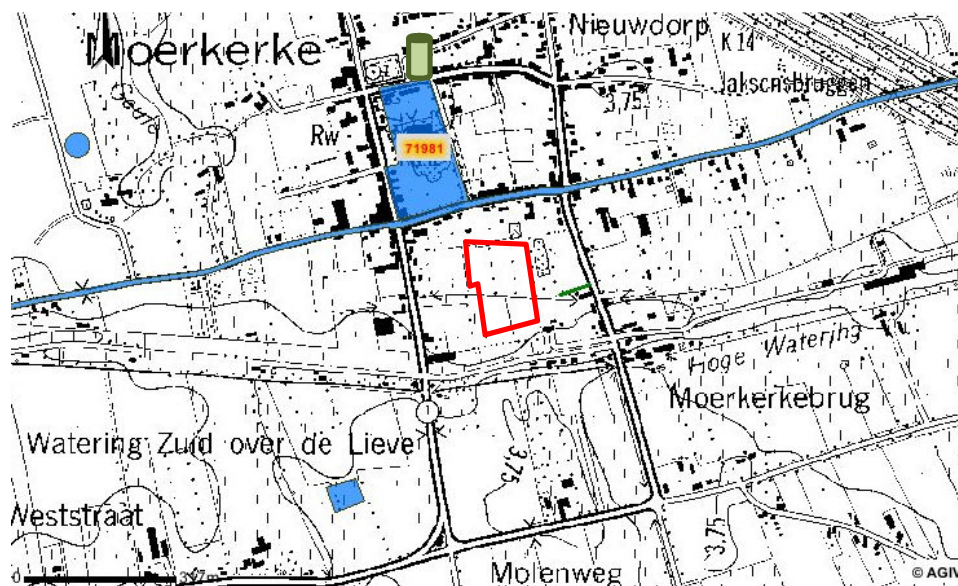

Fig.7: Het projectgebied in de Centrale Archeologische Inventaris (©CAI, 1:20 000). De groene rechthoek duidt de locatie van het booronderzoek aan)

¹ Dit onderzoek is niet opgenomen in de C.A.I., wegens niet-vergunningsplichtig.

4. Veldwerk

4.1. Methodologie

Het veldwerk werd opgestart in week 34 van 2013. Het team bestond uit een kraanmachinist en twee archeologen. Daarnaast werd het team aangevuld met een metaaldetectorist, Roland Decock.

De percelen met nummers 476, 477A en 478B vormen samen één weide. Hier werden zes proefsleuven getrokken met een kraan met een tandeloze graafbak van 2m breedte. De sleuven waren circa 75 m lang. In totaal werd 835 m² onderzocht, wat neerkomt op 12.8% van de totale oppervlakte.

Het perceel met nummer 499 is een restant van een bosje. Aangezien de bomen niet gerooid zijn, konden hier geen sleuven getrokken worden. Bij de berekening van de oppervlakte werd dan ook geen rekening gehouden met dit perceel.

Het trekken van de proefsleuven en het registreren van de profielen duurde één dag. Verspreid over de sleuven werden eveneens 6 profielen opgeschoond en geregistreerd. Het dempen van de sleuven duurde ook één dag.

Fig.8: zicht op het projectgebied met de opengelegde sleuven

4.2. Resultaten

Op de weide werden zes parallelle sleuven getrokken. Het vlak werd op gemiddeld 70 cm aangelegd. In sleuven 5 en 6 lag het vlak zelf op 85 cm.

De bodemopbouw op het terrein vastgesteld, komt overeen met de gegevens van de bodemkaart (zie 2). Dit kan verduidelijkt worden met volgend profiel:

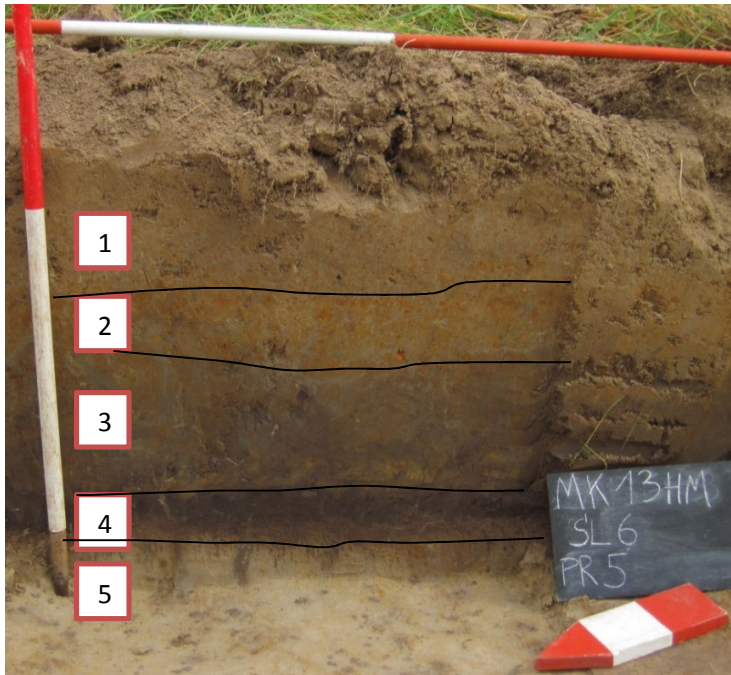

Fig.9: Profiel 5 in sleuf 6.

- 1) Ploeglaag (Ap-horizont)
- 2) Roestbruine, zandige klei, enkele donker grijze vlekken. Bevat weinig baksteenspikkels (B1- horizont)
- 3) Donker bruinig grijze, heterogene klei (B2- horizont)
- 4) Zwarte, humeuze laag. Bevat restanten fijn organisch materiaal. (Ah- horizont)
- 5) Beige, Pleistoceen zand. Bevat bovenaan uitloging van laag (4) (C- horizont)

De oorspronkelijke, bodemkundig jonge zandbodem, bestaande uit lagen (4) en (5) is afgedekt met eerder kleiige pakketten van mariene oorsprong (1-2-3). In een aantal profielen kan een mogelijke (antropogene) ophogingslaag vastgesteld worden.

In sleuven 1 en 2 werd deze oorspronkelijke zandbodem een aantal keren aangesneden in het vlak, op een diepte waar kleipakketten verwacht werden. De oorspronkelijke terreintopografie moet aanzienlijk grilliger geweest zijn. Het betreft hier dan ook geen natuurlijke sporen, maar enkel het doorsnijden van de subhorizontale gelaagdheid.

In de resterende sleuven bestaat het vlak uit licht zandige klei (geulafzettingen).

Fig.10: de zandbodem in de sleuven

Er werden weinig vermeldenswaardige archeologische sporen aangetroffen in de sleuven:

Spoor 1 is een vermoedelijke poel. Het spoor bestaat uit bruin kleig zand met zeer veel lichtblauwe (gereduceerde) vlekken. Waarschijnlijk heeft de poel gedurende lange tijd droog gelegen vooraleer deze opgevuld raakte?

Fig.11: Poel Sp.1 in sleuf 1.

Sporen 3, 4, 5 en 6 (in sleuven 3 en 4) worden gekenmerkt door een donkere, humeuze rand, waarbinnen een zeer harde, beigig bruine klei-kern zit. Deze klei is dezelfde als de als mariene afzettingslaag (3) in de profielen. Waarschijnlijk gaat het om kuilen die opgevuld raakten met geulsediment? Uit deze kuilen werd geen schervenmateriaal gerecupereerd. Op basis van hun onregelmatige vorm kunnen deze waarschijnlijk geïnterpreteerd worden als boomvallen.

Fig.12a: Kuil Sp.6 in sleuf 4.

Fig.12b: Kuil Sp.4 in sleuf 3.

Sporen 2, 7, 8, 9 en 10 zijn erg grillig van vorm. Hun vulling bestaat uit bruin, licht kleig zand met vrij veel kalkstippen. Verder werden geen antropogene inclusies opgemerkt.

Spoor 9 werd machinaal gecoupeerd (fig.13). De onderzijde van het spoor bevindt zich op ca. 1.70 meter ten opzichte van het maaiveld. De duidelijk zichtbare relictten van (zee)waterwerking, onder andere gelaagde afzettingen en kokkels, laten een interpretatie als restgeul toe. De zoutzuurtest bevestigt deze hypothese.

Deze restgeulen doorsnijden het projectgebied in een (N)O-(Z)W richting (zie 8.1). De kraanmachinist, Chris Vanhove, meldt ons dat hij eenzelfde type spoor heeft gezien bij de kraanwerken voor de aanpalende (oudere) verkaveling.

Fig.13: Profiel 4: coupe op restgeul Sp.9

- 1) Ploeglaag
- 2) Beigig geel zand, bevat zeer veel oxidatievlekken.
- 3) Beige zand, bevat gelaagdheid (van humeuze bandjes)
- 4) Donker bruin tot grijs, afwisselend kleiige en zandige bandjes met verspoeld veen. Bevat zeer veel organisch materiaal en mariene schelpen (o.a. kokkels)
- 5) Blauwig grijs (gereduceerd) Pleistoceen zand

5. Metaaldetectie

Alle percelen en sleuven werden onderzocht door onze metaaldetector-expert Roland Decock met een XP Gold Maxx Power-toestel. Naast een aantal ringen en recente knopen werden voornamelijk resten van munitie (kogelhulzen en cliphouders) aangetroffen. Deze zijn terug te voeren tot de zogenaamde Slag bij het Molentje (Moerkerke), een hevige confrontatie tussen Canadezen en Duitsers in september 1944².

6. Besluit

De archeologische prospectie met ingreep in de bodem, bestaande uit het trekken van zes proefsleuven, leverde weinig relevante archeologische sporen op. Behalve één poel, kunnen alle overige sporen als natuurlijke relictten geïnterpreteerd worden.

Op basis van deze resultaten raden wij geen vervolgonderzoek aan.

Wel willen wij u wijzen op het decreet op de bescherming van het archeologisch patrimonium van 30 juni 1993 (en latere wijzigingen en uitvoeringsbesluiten), wat o.a. aangifte van eventuele vondsten inhoudt, indien er tijdens de werken toch nog onverwachte vondsten zouden worden aangetroffen.

7. Bibliografie

Decraemer, Stefan en Hinsch-Mikkelsen, Jari (2013) Verkennend booronderzoek aan de Kasteelstraat/St-Dionisiusstraat, Moerkerke (Damme), onuitgegeven verslag

Hillewaert, Bieke, Hollevoet, Yann en Ryckaert, Marc (2011) *Op het raakvlak van twee landschappen*, Brugge: uitgeverij Marc Vandewiele

Hollevoet, Yann (1987), Moerkerke (Damme): Romeins grachtensysteem. In: *Archeologie*, 1987.1, p.36

Rau, Joke (1981): *Het Damme van toen en omgeving*, Brugge.

Sys en Van Ranst (2000) *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*, p.60-62. Retrieved at <http://www.labsoilscience.ugent.be/legendebodemkaart.pdf>

Centrale Archeologische Inventaris, <http://cai.erfgoed.net>

Inventaris Bouwkundig Erfgoed: Moerkerke,
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/22010>

Ferrariskaart via http://www.kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/ferraris_nl.html

8. Bijlagen

8.1. Bijlage: grondplan proefsleuvenonderzoek

(op de volgende pagina)

---

² Voor een relaas van deze strijd zie: <http://www.damme-online.com/nl/geschiedenis/slagmolentje.htm>